

Kapitola 1. : Cíle a základy hospodaření.

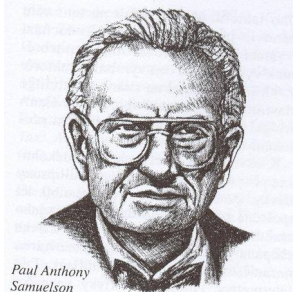
„Nezaměňujte potřeby s přáními,
ta mohou být splnitelná a nespplnitelná
a nakonec se může jednat i o sny. „

Cíl: V této první kapitole bych vás chtěla seznámit s tím, co je to ekonomie, jak se člení, s ekonomickými systémy, základními ekonomickými pojmy, vývojem ekonomických teorií, našimi a světovými ekonomy.

1.1. Pojem ekonomie, její členění a vědy související.

Ekonomie je ekonomická teorie o tom, jak společnost využívá omezené – vzácné zdroje k výrobě užitečných statků a tyto statky rozděljuje mezi různé členy společnosti.

V samotném úvodu je potřeba vysvětlit si základní rozdíl mezi ekonomii a ekonomikou. Jeden ze studentů vymyslel následující pomůcku : **ekonomie je teorie a ekonomika je praxe.** Dalo by se to i tak jednoduše pochopit. Tedy pod ekonomii si představujeme ekonomické teorie a jejich užití v praxi , tedy aplikace v praxi je ekonomikou, např. podniková ekonomika.

Paul Anthony Samuelson

Za předního světového a u nás uznávaného ekonoma považujeme Paula Samuelsona, Američana, který stál u zrodu řady ekonomických myšlenek a knih, podle kterých se vyučuje na vysokých školách . Jedná se o nositele Nobelovy ceny za ekonomii , kterou získal v roce 1970.

Nobelova cena za ekonomii se uděluje od roku 1969. Nese jméno po významném švédském vynálezci a podnikateli Alfredu Bernhardovi Nobelovi (1833-1896). Je znám svým objevem dynamitu. Nobel ve své závěti požadoval vytvoření fondu, ze kterého se honorují každý rok ceny pro významné lidi, kteří se zasloužili o pokrok lidstva. V roce 1968 oslavila své významné výročí 300. let vzniku Švédská národní banka, a při této příležitosti byla zavedena nová cena, nazvaná Cena Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy na památku A.Nobela. Tato cena se uděluje podle stejných podmínek jako původní Nobelova cena, jen je finančně zaštitěna Švédskou národní bankou. Od roku 1969, kdy byla udělena poprvé, ji obdrželo 49 ekonomů, 25 z nich pochází z USA, 9 působilo na Chicagské univerzitě, o které se mimo jiné tvrdí, že se jedná o „líheň nositelů Nobelovy ceny za ekonomii.“

Uvedu některé z nositelů Nobelovy ceny za ekonomii:

- Paul Samuelson, USA, r. 1970, za teorii všeobecné rovnováhy
- Ragnar Frisch, Norsko, 1969, makroekonomie a ekonometrie
- J.Kenneth Arrow, USA, 1972, teorie všeobecné rovnováhy
- Leonid Kantorovič, SSSR, 1975, normativní alokační teorie
- Milton Friedman, USA, 1976, makroekonomie
- Richard Stone, Velká Británie, 1984, národní účty
- Maurice Allais, Francie, 1988, teorie všeobecné rovnováhy
- Gary Backer, USA, 1992, teorie racionální volby
- James Heckman, USA, 2000, mikroekonomie
- George Akerlof, USA, 2001, ekonomie informací

Definice ekonomie je mnoho a každý ekonom a učitel ji definuje jiným způsobem . Je třeba si uvědomit, že ekonomie není matematikou či fyzikou. Jedná se o společenskou vědu, která se neustále vyvíjí, přizpůsobuje se vzniklé politické situaci, společnosti, vývoji, době. Domnívám se,

že studenti mnohdy očekávají jednotný přístup učitelů a neměnné zákonitosti. Je pravdou, že je mnohdy škola sama vede k tomuto myšlení, mám na mysli, že : „ To, co řekne učitel, musí být tak jak to řekl a ne jinak.“ Ekonomie je v tomto směru velkorysá, dovoluje Vám vymyslet i něco nového.

Uvádím definice P. Samuelsona:

1. **Ekonomie** je věda o hospodářství .
2. **Ekonomie** je věda o bohatství .
3. **Ekonomie** je věda o penězích .
4. **Ekonomie** je věda o tom , jak zlepšit společnost .
5. **Ekonomie** je věda o tom , jak mají lidé obchodovat , podnikat a organizovat své spotřební a podnikatelské chování .
6. **Ekonomika** je věda o tom , jak lidé využívají **omezené výrobní zdroje** , aby vyrobili výrobky a rozdělují je různým způsobem mezi členy společnosti. (Omezené výrobní zdroje, jsou zdroje, které jsou **vzácné** = **vzácné** je to , čeho je málo , čeho se dostává v omezeném množství, to, čím je potřeba hospodařit a rozdělovat mezi členy společnosti = půda, voda, vzduch, les, nerostné bohatství kapitál, znalosti ... , tedy je potřeba užívat vzácných statků s rozvahou. To , co je vzácné, s tím se musí účelně nakládat. Platí to i o lidech, máte-li kolem sebe vzácné lidi, dávkujte si je po lžičkách a nedovolte jim, aby jen tak odešli z vašeho života.
7. Nejčastěji používanou definicí ekonomiky je výrok P.Samuelsona :

Ekonomika je věda o tom, jak lidé a společnost volí s použitím nebo bez použití peněz omezené výrobní zdroje a vyrábí různé varianty výrobků a zboží , které lze rozdělit nyní a v budoucnu mezi jednotlivé členy společnosti.

Ekonomie je vědní disciplína, která úzce spolupracuje s jinými vědními obory, jako je :

- účetnictví
- matematika
- hospodářské výpočty
- psychologie
- zbožíznalství
- sociologie
- marketingem

Psychologie je nauka zabývající se chováním jednotlivce, jeho prožitky, vnímáním, duchovním světem.

Sociologie je nauka zabývající postavením jedince ve společnosti , jeho rolí ve společnosti.

Zbožíznalství se zabývá dle vzoru zakladatele tohoto oboru systematizací , tedy utříděním zboží, kterým se zabýval J.Beckmann.

Výrobek je produkt lidské práce a přechodem z výroby na trh se výrobek stává **zbožím** , se který se obchoduje.V obchodech je zboží , ne výrobky .

Marketing je styl myšlení , zabývající se uspokojením potřeb a přání zákazníka , ale současně i efektem hospodaření dané firmy , ziskem.

Ekonomie také souvisí s historií a politologií = naukou o politice.

Ekonomie je neustále vyvíjející proces, který má své zákonitosti, které mohou být ovlivněny vývojem politických událostí . **Ekonomie** se nezabývá detaily ekonomického života,ale umožňuje orientovat se v širších souvislostech , tzn., **vidí dané problémy koncepčně**. Ekonomie nezkoumá detaily , ale dívá se na celé národní hospodářství v souladu se strategickým plánováním vlády. V ekonomickém životě vystupují lidé jako jednotlivci nebo jsou ve skupinách a tvoří různé subjekty jako například : školy, domácnosti, podniky, obchodní společnosti, divadla, F. Novák

Z hlediska ekonomické teorie hovoříme o tom , že ekonomiku každého státu tvoří čtyři **základní subjekty** :

- **stát**
- **domácnost**
- **firmy**
- **banky**

Úloha státu : stát je představován vládou, která jej řídí, vytváří legislativu, zabývá se sociální politikou, provádí tzv. **transferové platby** = vyplácí důchody, podpory, přídatky ...

Stát v naší ekonomice zasahuje do fungování hospodářství v oblasti makroekonomického vývoje, ale výrazně nezasahuje do soukromého sektoru. Stát nakupuje od firem, provádí tzv. státní nebo – li vládní nákupy do státních zařízení, tedy, je i zákazníkem .

Domácnost je představována rodinou, která na trhu poskytuje pracovní sílu, nakupuje zboží a služby, spoří peníze, odvádí daně, platí ZP a SP, akumuluje kapitál, od státu získává transferové platby, pracovní příležitosti ...

Firmy jsou subjekty, které organizují podnikání buď jako FO – živnosti nebo jako PO - nejčastěji obchodní společnosti. Firmy dodávají na trh výrobky, jde o výrobní podniky nebo zboží, pak hovoříme o obchodních organizacích, nebo poskytují služby, jde o nevýrobní organizace, o tzv. terciální sektor. Firmy poskytují i pracovní příležitosti, mzdy pracovníkům. U nás v ČR se stále nedaří, aby se podnikatelé více zaměřili na provozování výrobní činnosti, stále převažuje podnikání ve službách, které byly za socialismu na nízké úrovni, ovšem současná ekonomická situace vyžaduje podnikání ve výrobě, protože výroba je základem výkonnosti ekonomiky státu. Cílem podnikatelské činnosti firem je dosažení zisku.

Zmínila jsem pojmy **výrobek a zboží**. Je v tom rozdíl? Podívejme se na to tak. Ve výrobní firmě se vyrobí výrobek, který je určen k prodeji. Tím, že se výrobek dostává do obchodů, tedy na trh, se stává zbožím. Asi vám to teď připomíná předmět zbožíznalství, který se jistě učíte.

Obrázek:

Výrobek _____ **Zboží**

Banky poskytují úvěry, půjčky, poskytují služby svým klientům, směnářskou činnost , provádí platby z účtů, poskytují bezhotovostní platební styk, provádí nákup, či emisi cenných papírů. Centrální banka, v našem případě ČNB a.s., poskytuje úvěry komerčním bankám za úrok, kterému říkáme diskontní sazba. Od výše diskontní sazby se odvíjí i úroky v komerčních bankách, které poskytují úvěry svým klientům toto je problematika bankovníctví, která bude probrána později.

Obrázek Jednoduchý popis ekonomického systému

ČNB a.s.

BANKA

DOMÁCNOST

FIRMA

STÁT

Domácí cvičení : zamyslete se nad vzájemnými vztahy , tedy interakcí mezi jednotlivými subjekty trhu a spolu s vyučujícím diskutujte roli ČNB a.s. vzhledem k ostatním subjektům trhu.

Mám na mysli např. vazbu :

D – S - domácnost nabízí státu pracovní sílu

- nakupuje

- odvádí daně, ZP, SP...

- poptává práci, zboží, služby

S – D - stát nabízí pracovní místa

- poskytuje transferové platby, tedy podpory v nezaměstnanosti ...

V domácím cvičení si procvičte všechny možné kombinace podle obrázku a snažte se používat pojmy, nabízí a poptává.

Zvláštní postavení ve společnosti má **CB = ČNB a.s.**, která je nazývaná vládní, emisní, tzn. jako jediná má právo vydávání = emise peněz do oběhu a jako jediná je z oběhu může stahovat. Mezi CB a komerčními bankami existuje zvláštní vztah, kdy CB vykonává **dohled** nad obchodními

bankami a stará se o zdravou měnovou politiku pomocí měnových nástrojů jako je diskontní sazba, povinná míra bankovních rezerv atd. **ČNB a.s.** je nazývána bankou bank, matkou bank. Výše diskontní sazby, bývá nižší než úrok v komerčních bankách. V případě **zvýšení diskontní sazby** lze očekávat i zvýšení úroků z úvěrů v komerčních bankách. Tzn., tyto banky budou poskytovat dražší úvěry. V případě **snížení diskontní sazby** lze očekávat snížení úrokové míry na úvěry poskytované komerčními bankami a úvěry se stávají levnějšími nebo přesněji řečeno by se měly stát levnějšími. V současné době je diskontní sazba 1,5%. A tady jsme u prvního čísla, chtěla bych hned v tuto chvíli upozornit na skutečnost, že se čísla v ekonomii mění, mění se docela často, ať už hovoříme o diskontní sazbě, povinné míře bankovních rezerv, která nyní činí 2%, nebo se bavíme o výši daní, ZP, SP... Je potřeba, abyste aktuálně sledovali ekonomickou situaci v zemi a dosadili si již sami aktualizovaný údaj. Rozhodně změnu čísel nepovažujte za chybu učebnice, každý ekonom s ní počítá, zvyknete si určitě i vy.

1.2. Členění ekonomie.

„Nestačí jen číst přednášky, vračejte zpět,
zjišťujte proč tomu tak je,
snažte se vymyslet jiné varianty řešení.“

Ekonomie se dělí na :

- **mikroekonomie, tedy ekonomie jedné skupiny , jednoho subjektu**
- **makroekonomie, ekonomie státu**
- **megaekonomie, tento pojem se běžně v učebnicích nevyskytuje, ale lze si pod ním představit ekonomické spojení několika států, určitě se nabízí EU, tedy tzv. ekonomickou integraci = spojení**

Členění ekonomiky je velmi relativní, protože si musíme ujasnit, ve které rovině se pohybujeme, nalézt hranici mezi těmito ekonomii je velice obtížné, v některých chvílích nemožné. .

MIKROEKONOMIE – se zabývá chováním menších ekonomických celků, jednotlivců , domácností a firem .

Řeší například otázku typu : Jak se tvoří cena na trhu nemovitostí?

Jak se mění chování spotřebitele při zvyšování či snižování ceny nájemného ?

Jak se lidé budou chovat při zvýšení spotřební daně?

MAKROEKONOMIE – se zabývá hospodářstvím jako celkem , zkoumá makroekonomické veličiny jako je inflace, nezaměstnanost, HDP, hospodářský růst.

Řeší otázky typu : Co způsobuje zvýšení diskontní sazby?

Co ovlivňuje nárůst nezaměstnanosti, jak ji řešit?

Schodek státního rozpočtu , tedy otázku příjmů a výdajů.

Proč máme zahraniční zadluženost ?

Proč se nezvyšuje objem průmyslové výroby ? ...

MEGAEKONOMIE - se zabývá ekonomickým propojením několika států , např . EU,OPEC, CEFTA.

D.cv . charakterizujte stručně EU , OPEC ,CEFTA .

V ekonomickém myšlení můžeme sledovat dva proudy:

a) pozitivní myšlení – vychází z pozorování ekonomické reality, popisuje ji takovou jaká je, snaží se nalézt zákonitosti , zabývá se tím co je a ne tím, co by mělo být .

b) normativní myšlení – snaží se odpovídat na otázky, co by mělo být, jak by měla ekonomika vypadat. Jeho cílem je vytvořit lepší, efektivnější ekonomický systém a zabývat se také v ekonomii otázkami sociálními a etickými .

Každá vědní disciplína má svůj předmět zkoumání.

Předmětem ekonomie – je zkoumání člověka s jeho neomezenými potřebami ve světě omezených zdrojů. Nesoulad mezi potřebami a zdroji pak člověka nutí vyrábět, vstupovat do ekonomických vztahů s jinými lidmi, vytvářet ekonomickou strukturu společnosti.

Jak studovat ekonomii ? Několik praktických rad pro studenta :

- učit se ekonomii aktivně
- nestačí číst přednášky nebo se účastnit z sebelepších přednášek
- student musí prověřovat, kontrolovat text
- pokud se v textu něco tvrdí, je potřeba zjišťovat proč tomu tak je
- při studiu se musí neustále vracet k původním myšlenkám, aby je pochopil
- **učit se ekonomii nahlas**
- snažit se vymyslet jiné varianty řešení
- opatrnost v tvrzení, že celému problému dokonale rozumíte
- kontrolujte sami sebe

Domnívám se, že ekonomii je potřeba učit se nahlas. Nahlas proto, že vás to donutí u učení přemýšlet, a celý proces učení je efektivnější. V ekonomii musíte umět používat základní ekonomické pojmy, učíte se tak mluvit ekonomickou terminologií a kultivujete si projev.

Doporučuji učit se nahlas !

Ekonomické školy – směry – ekonomové nejsou zajedno v názorech na jednotlivé ekonomické problémy, proto v historii vznikaly a stále vznikají nové proudy a směry. Tato názorová odlišnost je tím větší, čím větší je problém, tzn. **ekonomické teorie nemají trvalou platnost**, ale neustále se vyvíjejí. Tedy nikde není napsáno, že to, co čtete nyní je trvalé, já doufám, že najdu mezi vámi studenty pokračovatele, kteří se budou snažit pro svou zemi vytvořit něco nového, lepšího a hlavně pro nás lidstvo bezpečnějšího, než je válka v Iráku, která probíhá právě v tyto dny, kdy učebnici píší.

Ekonomické cíle státu : se soustředí na několik základních okruhů :

- vývoj ekonomického cyklu
- ekonomická rovnováha
- ekonomický růst
- nezaměstnanost, která představuje typický projev narušení ekonomické rovnováhy
- předcházet inflaci, inflaci rozumíme narušení ekonomiky zevně, projevující se jako růst cenové hladiny
- budovat ekonomické vztahy se zahraničím

Základní ekonomický problém:

1. Jaké výrobky vyrábět a v jakých množstvích ? tedy **CO VYRÁBĚT ?**
2. Jak vyrábět tj., z jakých zdrojů a jak je kombinovat **JAK ?**
3. Jak rozdělit vyrobené statky mezi lidi ke spotřebě **PRO KOHO ?**

1.3. Ekonomické systémy, typy ekonomik.

„Zatím se lidstvu nepodařilo vymyslet jiné ekonomické systémy, než je zvykový, direktivní, tržní a volný obchod. Třeba se to podaří někomu z vás, při vymýšlení nových systémů nezapomínejte na to, aby byly humánní.“

K tomu, aby lidé přežili, mohli žít, plnit si své potřeby a přání, potřebují nalézt systém, hovoříme o ekonomickém systému, o uspořádání jejich způsobu života v ekonomické realitě.

Mezi dosud známé systémy – typy ekonomik patří :

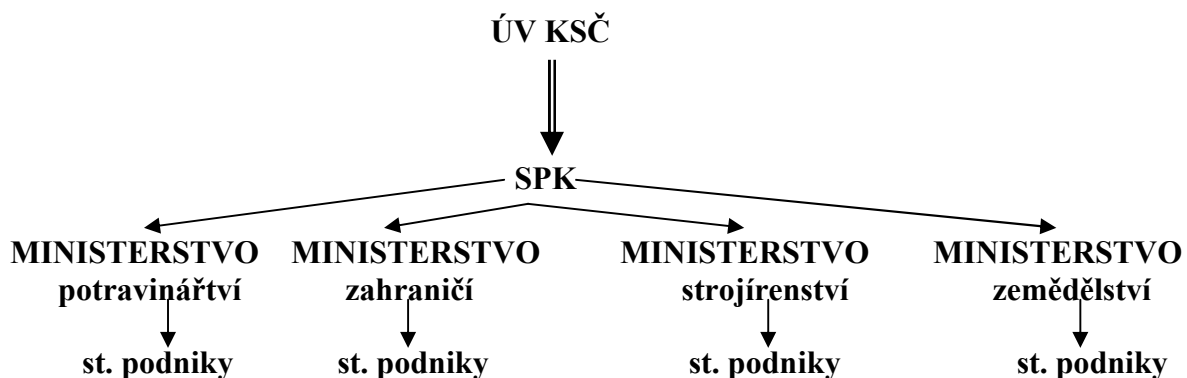
- **system zvykovy**
- **prikazovy system , direktivni , socialisticky , planovany**
- **trzni ekonomika , smisená ekonomika**
- **volny obchod**

SYSTEM ZVYKOVY – je nejstarší, byl založen na **kmenových vztazích** a dělbě práce. Základní ekonomický problém, co, jak a pro koho zde rozhoduje náčelník a rada starších, každý pracuje podle svých schopností a dostává podle potřeb, ten, kdo má majetek má i moc. Tento systém je typický pro historii, i když se s ním můžeme setkat i dnes v primitivních kmenech **Afriky, Jižní Ameriky nebo Austrálie**.

PŘÍKAZOVÝ SYSTÉM – je založen na **moci relativně úzké skupiny lidí, která rozhoduje, co se bude vyrábět, kolik se toho bude vyrábět a jak výsledek rozdělí mezi členy společnosti**, tedy když si zopakujeme, řeší základní ekonomický problém. Bývá to **politická strana nebo armáda**. Tato skupina činí veškerá rozhodnutí. Tato situace byla typická pro ČSSR, kde existovaly státní plánovací orgány (SPK), které vydávaly **direktivní příkazové plány** na období pěti, deseti i více let. Systém je neefektivní, proto od něj odstupují bývalé socialistické země. Nevýhodou tohoto systému je subjektivní rozhodnutí několika lidí. Určitě mi dáte za pravdu, že o společnosti nemůže rozhodovat skupina lidí, vojáků. Co kdyby rozhodoval nějaký šílenec, nemocný člověk, fanatik. Příkazovou ekonomiku měly všechny socialistické státy. Nyní lze jako příklad uvést Vietnam, KLDK, Kuba, Čína. Ale i tyto státy postupně chápou, že budou muset ustoupit od svých politických dogmat a spojit se s trhem.

Zastavím se chvíli u historie ČSSR. Naše republika před 17. listopadem 1989 byla socialistickou zemí, u moci byla KSČ (Komunistická strana Československa). Celé národní hospodářství bylo centrálně řízeno Státní plánovací komisí. Měli jsme pouze státní vlastnictví, omezeně družstevní. Zákony, které jsme používali se několik let neměnily. Podniky byly státní a byly jim předkládány direktivní, tedy příkazové plány na období dvou, pěti a více let. Tehdy známé pod pojmy dvouletky, pětiletky, desetiletky. Umíte si představit dnes, že by firmě vašeho tatínka stát nařídil, aby pět let vyráběl turbíny? Dnes zcela nepředstavitelné. Nevyrábělo se podle poptávky. Mnohdy se stalo, že se vyráběly výrobky zcela neprodejně, plnily se sklady, ale plány se zároveň plnily na 100%, 150%. Pro tuto situaci lze použít obrat „výroba na sklad“. Tehdy byla ČSSR součástí RVHP a Varšavské smlouvy. Nevím, jak jste zdatní v dějepise, ale zkušenost mi říká, že to raději vysvětlím, že vaše generace je už historicky jinde a některé souvislosti vám činí problémy. RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci, která ekonomicky sdružovala bývalé socialistické státy, patřila sem ČSSR, SSSR, Polsko, NDR, Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko. RVHP sídlila v Moskvě, odtud se řídilo hospodářství socialistických států. Možná že vnímavým to cosi připomíná. Varšavská smlouva se zase pro změnu týkala vojenských složek, to znamená, že v případě napadení členské státy vzájemně vypomohou, i tady je myslím zřetelný fakt roku 1968. Níže se pokusí znázornit fungování příkazové ekonomiky.

Obrázek Model příkazové ekonomiky ČSSR

Příkazový systém je založen na existenci : direktivních plánů státních dotací

Tento systém nevedl k tvůrčímu snažení, podniky věděly přesně co mají vyrobit, za jakou cenu, věděly, že mají zajištěný odbyt ... , tudíž tento systém nevedl k žádným tvůrčím snahám. Navíc zde existovaly státní dotace, které v podstatě znamenají, že když podnik nevystačil se svými finančními prostředky, tak požádal své příslušné ministerstvo o státní příspěvek – dotaci . **Státní dotace- je nenávratný finanční příděl podniku od státu , ze státního rozpočtu .** Toto samozřejmě vede k neefektivní výrobě, plýtvání ,Stát se začal zadlužovat.

TRŽNÍ SYSTÉM – nebo-li smíšená ekonomika, je charakteristická **soukromým vlastnictvím**, existencí živností, obchodních společností, družstev, nadací, sdružení. je zde výrazně odlišná role státu, který nenařizuje, ale pouze kontroluje a usměrňuje produkci, prostřednictvím různých opatření (daně , clo , odvody ze zisku , kvóty ,) . Stát se zabývá sociální politikou, obranou země, zdravotní péčí, nezaměstnaností. Ve smíšené ekonomice může existovat i státní výroba nebo státní služby, je jich ovšem v porovnání se soukromými sektory podstatně méně .

Tržní systém je založen na fungování **TRHU**, trh je místo, kde se setkává nabídka s poptávkou, kupující s prodávajícím, do fungování trhu se stát nevměšuje. **Nabídka** je množství výrobku, či služeb, které nabízí výrobci, obchodníci. **Poptávka** je množství výrobků a služeb, které poptávají, žádají zákazníci, firmy. Tržní ekonomiku mají státy EU, snaží se o ni i ČR. V tržní ekonomice platí tržní zákony, což je výhoda, která spočívá v tom, že se nejedná o subjektivní zákony. Nevýhodou je, že i může dojít k selhání trhu a to v případě, že se na trhu vyskytnou monopoly. V naší době již čistý tržní systém nenajdeme, spíše se jedná o smíšený. Proto se také někdy říká tržní ekonomice smíšená, tedy trh s prvky monopolu. Monopoly by se v tržní ekonomice neměly vyskytovat, ale jsme svědky toho, že jsou, i když existuje Antimonopolní zákon a Zákon na ochranu hospodářské soutěže. Přechod ČR na tržní systém vyžadoval především změnu vlastnictví státního na soukromé, tím se zabýval **Transformační zákon** . Bylo samozřejmě nutné provést i další změny , o kterých se budeme učit v jiné kapitole .

Existuje ještě jeden směr ekonomiky, na který se často zapomíná a to je **VOLNÝ OBCHOD** . V tomto ekonomickém systému stát vůbec nezasahuje do ekonomiky, např. Hong – Kong. Nezabývá se však ani sociální politikou, nebo jen v omezené míře. Tzn. nevyplácí podpory v nezaměstnanosti, nezajišťuje důchody .

Určitě byste se mohli zeptat:“ Který z ekonomických systémů je nejlepší.“ A jsme zase u toho, že každý ekonom vám odpoví jinak. Každý z uvedených systémů má své příznivé a negativní dopady, každý jmenovaný systém vyhovuje určité skupině lidí a jiným zase ne. Každý systém řeší po svém **základní ekonomický problém** a nezapomínejte na jedno, že ekonomické teorie se vyvíjejí, vyvíjíte se i vy a celá společnost a lidstvo. Třeba někdo z vás vymyslí nový systém, dokonalejší, produktivnější, ale hlavně až budete vymýšlet, nezapomeňte myslet na děti, na nemocné, starší , invalidní občany a na to, že se lze zdokonalovat, ale pouze a jen v klidných a mírových podmínkách. Veškeré vaše snažení se musí ubírat ve prospěch lidstva.

TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ POHLED NA EKONOMIKU.

Praktický pohled chápe ekonomiku jako :

- ekonomika je **hospodářství** = které subjekty působí
- ekonomika je **hospodaření** = co působí na tyto subjekty
- ekonomika je **hospodárnost** = jak působí tyto subjekty

Teoretický pohled chápe ekonomiku jako :

- samostatnou ekonomickou teorii , která se zabývá praktickou ekonomikou
- klade si otázky typu : proč se to děje

Domácí cvičení : Rozdíly mezi hospodářstvím , hospodařením ,hospodárností . Můžeme tvrdit , že je hospodárnost vždy jev pozitivní ?

Hospodářství je : - výrobní činnost
 - správa hmotných prostředků podniku
 - zemědělská usedlost

Hospodaření = hospodařit :
 - spravovat hmotné prostředky
 - pracovat a řídit práci v domácnosti

Hospodárnost : - umožňuje dobré využití , ekonomické využití , úsporné , racionální
 - dobře hospodařící , šetrný
 - hospodárnost = ekonomičnost
 - „Co je ekologické , je i ekonomické .“

Domácí cvičení : Jak chápete citaci : „Co je ekologické , je i ekonomické ?“

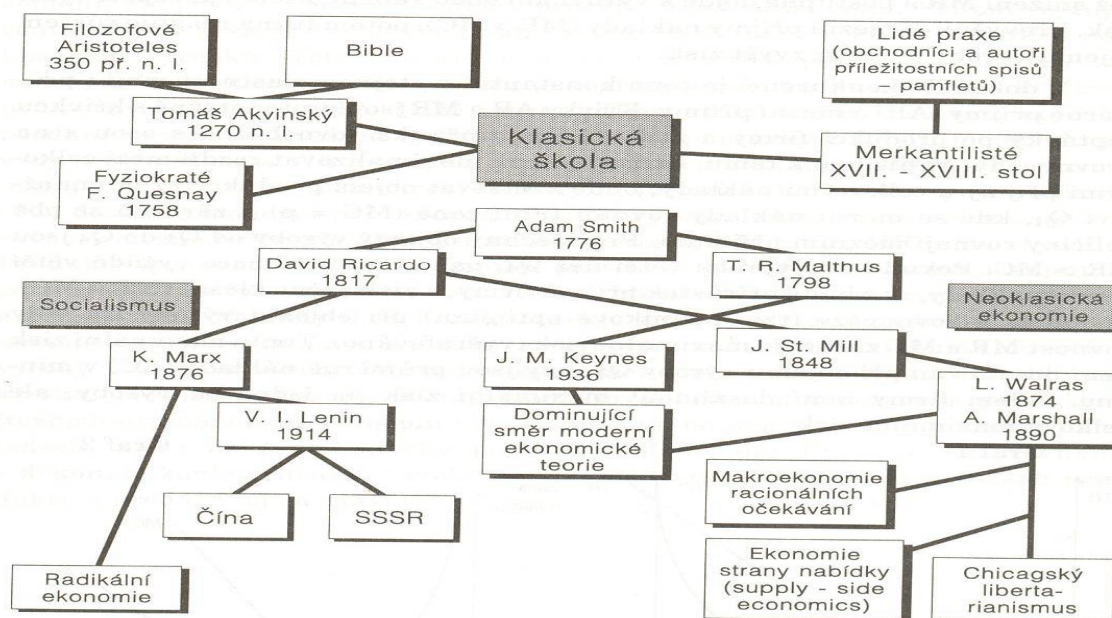
1.4. VÝVOJ A VZNIK EKONOMICKÝCH TEORIÍ.

„ Prvopočátky ekonomických teorií lze spatřovat ve filozofii.“

Začátek ekonomické teorie lze spatřovat ve filozofii. V kolébce ekonomických problémů stál starořecký filozof Aristotel (384 – 322) př. KR. a Platón (427 – 374) př. KR. Vývoj ekonomických teorií výrazně ovlivnily historické události, průmyslová revoluce, války, vynálezy, objevy – M. Koperník , J. Kepler , G. Galilej , I. Newton. Uvedu vám jen některé z ekonomických teorií.

Rodokmen ekonomické vědy – Rodokmeň economickej vedy

Přední americký ekonom a nositel Nobelovy ceny za ekonomii Paul Samuelson vytvořil schéma vzniku soudobé ekonomické teorie:

Podle P. Samuelsona, Economics, 9. a 12. vydání, shrnuto

Ekonomické teorie:

1. **MERKANTILISMUS**
2. **FYSIOKRATÉ**
3. **KLASICKÁ EKONOMIE ANGLICKÁ**
4. **UTOPICKÝ SOCIALISMUS A MARXISMUS**

5. TEORIE MEZNÍHO UŽITKU A TRŽNÍ ROVNOVÁHY
6. RAKOUSKÁ ŠKOLA
7. MATEMATICKÁ ŠKOLA
8. NEOKLASICKÁ ŠKOLA – ANGLOAMERICKÁ ŠKOLA
9. KEYNESIÁNSKÁ MAKROEKONOMIE
10. MONETARISMUS
11. INSTITUCIONALISMUS

MERKANTILISMUS – jedná se o první ucelenou ekonomickou teorii. Vznikla v 15. – 17. století. Zabýval se podstatou bohatství a stanovil tyto základní premisy :

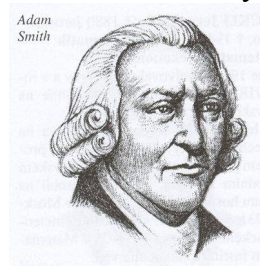
- ztotožnil bohatství se zlatem
- zdůraznil úlohu obchodu, zejména zahraničního, vždy dát přednost prodeji před nákupem, tzn. vývozu před dovozem
- ztotožnil peníze s kapitálem, protože peníze používané v obchodě přinášejí zisk

Merkantilismus prodělal dvě vývojové etapy :

- a) **raný merkantilismus**, který prosazoval absolutní zákaz vývozu drahých kovů, klade důraz na aktivní peněžní bilanci
- b) **rozvinutý merkantilismus** – požaduje zajistit příliv zlata do země nikoliv na základě zákazu jeho vývozu, ale na základě aktivní obchodní bilance, prosazuje volný obchod, zákaz vývozu surovin, zákaz dovozu luxusního zboží

FYSIOKRATÉ – se objevili v polovině 18. století ve Francii, jako reakce na merkantilismus a Colbertismus. Dokazuje, že bohatství společnosti se netvoří v obchodě, ale ve výrobě, přičemž výrobu ztotožňuje se zemědělstvím. Průmysl, tedy řemeslo, manufaktury, považuje stejně jako obchod za neproduktivní. Společnost dělí na třídy : produktivní, vlastníků a sterilní. Razili požadavek volné soutěže, hospodářské svobody, soukromého vlastnictví, nezasahování státu do ekonomiky.

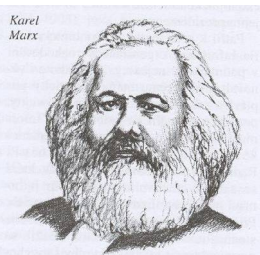
KLASICKÁ EKONOMIE ANGLICKÁ – objevila se od poloviny 17. století do druhé třetiny 19. století v Anglii a Francii. Zabývala se především makroekonomií a prosazovala hospodářský liberalismus tedy, **nezasahováním ze strany státu**. Hlavními představiteli byli, Adam Smith a David Ricardo. Byl zde poprvé použit **pojem neviditelné ruky trhu**.

Adam SMITH – Angličan 1723 – 1790, zabýval se původem národů, vznikající kapitalistická společnost je pro něj přirozeným řádem, který umožňuje lidem přirozené chování. Patří k tomu i sebeláska a egoismus, soucit a sympatie, touha po svobodě, smysl pro vlastnictví, návyk k práci, ke směně.

Zdrojem bohatství je podle něj práce. Smith je důsledným zastáncem liberalismu, tedy toho, že stát nemá vůbec do ekonomicky zasahovat. Neviditelná ruka trhu.

David RICARDO - Francouz 1772 – 1823, napsal základní dílo zásady politické ekonomie a zdanění, jedná se o ekonomu průmyslové revoluce, továrního kapitalismu. Spolu se Smithem sdílí názory na volnou soutěž, jako na řád, který umožní dosažení zisku a sladění egoistických požadavků jednotlivce se zájmy celé společnosti.

UTOPICKÝ SOCIALISMUS A MARXISMUS – tyto směry byly reakcí na negativní dopady rozvíjejícího se kapitalismu na průmyslové dělnictvo, zneužívání levné práce dětí a dalších vážných sociálních jevů. Utopičtí socialisté očekávali přeměnu společnosti „shora“ díky osvícené vládě mocných a bohatých. Na tyto myšlenky navázal K. Marx s teorií nadhodnoty vytvářenou dělnickou třídou, kterou si bez zásluh přivlastňují vykořisťovatelé = vlastníci kapitálu a pozemkoví vlastníci. Od Marxovy ekonomické teorie

byl kousek k politické teorii revolučního dělnického hnutí V. I. Lenina, které výrazně ovlivnilo

dějiny dvacátého století. Dalšími představiteli utopického socialismu byli : R. Owen , Saint – Simon .

TEORIE MEZNÍHO UŽITKU - jedná se o nový proud v ekonomické teorii v poslední třetině 19. století. Její typické rysy :

- **vyvozování hodnoty zboží z užitečnosti** – tzv. teorie mezního užitku
- **položení těžiště do zkoumání tržní rovnováhy**
- **pronikání matematiky do ekonomiky**

Základ této teorie položil H. H. Gossen 1810 – 1858 ,svými dvěma zákony :

- **první zákon** : užitečnost týchž statků po sobě spotřebovaných stále klesá až k bodu plného nasycení spotřeby, po překročení této hranice se slast mění ve strast a celková užitečnost klesá
- **druhý zákon** : při současné spotřebě více statků hledá člověk takovou kombinaci spotřeby, která mu přinese maximální užitek. Tohoto maxima je dosaženo tehdy, když mezní užitečnost jednotlivých komponentů spotřeby se rovnají. Každý člověk prý řídí své ekonomické jednání tak, aby dosáhl maxima slasti při minimum strasti – **hedonistický přístup**.

RAKOUSKÁ ŠKOLA – zde dosáhla teorie mezního užitku největšího rozšíření díky pracím K. Mangera 1840 –1921, a F. Wiesera 1857 – 1926. Rakušané zavádějí do ekonomického bádání subjektivní teorii hodnoty, vychází z mezní užitečnosti a zavádějí do teorie princip **vzácnosti** . Tato teorie je zaměřena především na mikroekonomii, psychologii jednotlivce v hospodářství, péči o vlastní blahobyt .

MATEMATICKÁ ŠKOLA – je spojena se jmény S. Jevona 1835 – 1882 , L. Walras 1834 –1910. Je charakterizována důsledným využitím matematiky jako metody ekonomického zkoumání, rozvinutím matematické teorie tržní rovnováhy. Oběma jde o čistou matematickou metodu, tj. o obecnou algebraickou formulaci kvantitativních vztahů nestarajících se o to , zda lze zjistit konkrétní veličiny z ekonomického hlediska .

NEOKLASICKÁ ŠKOLA – se objevila koncem 19 . století a trvala až do 30 . let 20. století. I ona se zaměřila na mikrosféru, snažila se o matematizaci ekonomických věd, přinesla teorii mezní produktivity a mezních nákladů, teorii celkové rovnováhy. Významní představitelé byli . A. Marshall - Angli, V. Pareto , J.B. Clark - USA, L, Walras. Navazují na matematickou školu, na klasickou anglickou školu a proto jsou nazýváni **neoklasiky**. Jádrem jejich teorie je tržní rovnováha a teorie mezního užitku.za nejdůležitější považuje konkurenci, kterou staví se proti monopolům. Clark obohacuje tuto teorii „hospodářským třením „ – frikcí. Marshall ji obohacuje teorií pružnosti nabídky. Oba definují výrobu, která určuje nabídku a vychází z teorie tří faktorů : půda , práce a kapitál.

KEYNESIÁNSKÁ MAKROEKONOMIKA- je typická pro 30. Léta 20 . století,vytvořil ji britský ekonom J.M.Keynes , který se pokusil vysvětlit ekonomickou aktivitu na makroekonomické bázi. Shledal kapitalistickou ekonomiku vnitřně nestabilní , opíral se o přirozený vývoj fungování tržních sil , prosazoval nižší než plnou zaměstnanost , vytvořil teorii efektivní poptávky , zdůrazňoval úlohu investičních výdajů, klade důraz na automatické tržní mechanismy . Zabývá se úlohou státu v ekonomice a hospodářskou politikou . Z této doby pochází dílo Obecná teorie zaměstnanosti , úroku a peněz z roku 1936 , kde se teoreticky zdůvodňuje potřeba aktivního působení státu na straně poptávky , snižování nezaměstnanosti a mírnění dopadů hospodářských krizí .

MONETARISMUS - je typický pro 50 . a následující léta 20. století, tato teorie je určitým protipólem keynesiánských zásahů do ekonomiky. Klade důraz na samoregulační funkci peněz v ekonomice. Jde o soudobou neoklasickou ekonomii. Hlavním představitelem M.Friedman.

Keynesiánská a monetaristická koncepce představují dva hlavní proudy v soudobé ekonomické teorii.

INSTITUCIONALISMUS – jedná se o teoretickou koncepci, formuluje vlastní přístupy, představitelem je americký ekonom Thorstein Veblen. Tento směr klade důraz na existenci institucí v hospodářském životě. Dává přednost induktivním metodám. Později kladl důraz na cyklický vývoj na stanovení administrativních cen.

1.5. Významní naši a světoví ekonomové.

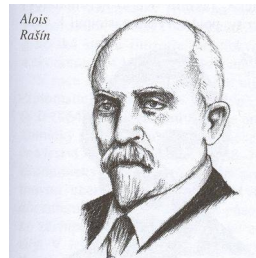
„Mezi přední ekonomy naší české ekonomické scény bezesporu patří A. Rašín a K.Engliš.“

Uvádím jen některá jména slavných českých a světových ekonomů. Měli byste sami pokračovat ve studiu dalších jmen.

František Ladislav Chleborád – první významný český ekonom, počátek 19. století, byl vlastencem, kterému šlo o povznesení národa, hlavně dělnictva, byl průkopníkem při uvádění ekonomických znalostí do širšího společenského povědomí. Na poli ekonomické osvěty byl buditelem. Prosazoval dělnické spolky, lepší pracovní podmínky dělníků, v Praze založil spolek Oul – spotřební družstvo pro dělníky, stal se jeho předsedou, založil banku Slavie - pojištění dělníků pro stáří a nemoc. Napsal spis *Boj o majetek*, *Soustava národního hospodářství*.

Josef Kaizl - r. 1883 byl jmenován profesorem politické ekonomie, stal se poslancem říšské rady, r. 1899 se stal ministrem financí, napsal spisy *Národní hospodářství* a *Finanční věda*. Nevytvořil nový systém, ale pokusil se shrnutí dosavadních poznatků pro studenty a odbornou veřejnost. Začal vytvářet českou ekonomickou terminologii. Preferoval zlatou měnu, papírové peníze nepovažoval za peníze.

Albín Bráf – byl prvním, kdo na pražské univerzitě v roce 1882 přednášel česky. Nebyla propracována česká ekonomická terminologie, podílel se na založení České akademie věd a umění, Zemské banky království českého, Zemského fondu. Společně s Josefem Hlávkou založili Národohospodářský ústav při České akademii věd. Zpracoval první ucelené ekonomické vědecké dílo, vypracoval první metodické postupy, zabýval se funkcí státu, prosazoval svobodu soutěže, ale odmítal bezbřehý liberalismus, odmítal také všechny socialistické směry.

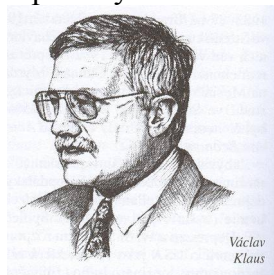

ALOIS RAŠÍN - vstoupil do dějin českého ekonomického myšlení jako politik a ekonom, který dokázal základní teoretické poznání prakticky realizovat. Jako mladý se zapojil aktivně do vlasteneckého protirakouského hnutí. Narodil se 1867 a zemřel 1923. Původním povoláním byl právník. Byl významným českým politikem a národohospodářem. Roku 1883 byl v procesu s Omladinou odsouzen ke dvěma letům vězení. Od roku 1922 byl ministrem financí Československé republiky a stal se mezinárodně známým tvůrcem československé měny a jejího oddělení od rakousko – uherské měny, tzv. „kolkování“, které umožnilo vytvoření stabilní koruny. Zemřel po atentátu, který na něj spáchal 5.1. 1923 Josef Šoupal.

KAREL ENGLIŠ – mimořádná osobnost, vědec s originální tvůrčí aktivitou, státník s pevnou koncepcí měnové a finanční stability, univerzitní pedagog, kolem kterého vznikala nová generace českých ekonomů. Narodil se 1880 a zemřel 1961. Byl nejvýznamnějším a nejoriginálnějším českým ekonomem. Byl profesorem národního hospodářství na Českém učení technickém v Brně, na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, jejímž byl rektorem od r. 1919 a na Právnické fakultě univerzity Karlovy. V roce 1948 musel rezignovat a zbytek života prožil v ústraní v rodné Hrabyni, kam byl donucen se vystěhovat. Byl též ministrem financí a v letech 1934 – 38 byl guvernérem Národní banky. Vycházel z učení rakouské subjektivně psychologické školy a z neoklasické ekonomie A. Marshalla, byl výrazně ovlivněn neotikou I. Kanta. Odmítal kauzální výklad ekonomických souvislostí. Engliš zkoumal, jaký svět si jednotlivé ekonomické subjekty přejí a jaké závěry z toho vyplývají pro jejich chování jako celku.

Hlavní práce : Finanční věda, Soustava národního hospodářství, Hospodářské soustavy, Malá logika. Mezi další významné ekonomy naší minulosti bezesporu patřil **Josef Macek**, který vnesl do české ekonomiky nové světové proudy, **Vilibald Mildschuh**, který byl vědcem, uměl konfrontovat teoretické poznatky s praxí a zabýval se také světovým ekonomickým myšlením, **Vladimír Kadlec** představitel reálného socialismu, po únoru 1948 byl národohospodář v Kanceláři prezident republiky.

VÁCLAV KLAUS – narodil se a 1941, významný současný český ekonom a politik .V roce 1995 byl jmenován profesorem VŠE v Praze. Po absolvování VŠE v Praze pracoval až do roku 1970 v Ekonomickém ústavu ČSAV jako vědecký pracovník. Studoval rovněž v Itálii a v USA. V letech 1971 –1986 pracoval v různých funkcích ve Státní bance Československé a v roce 1988 se stal vedoucím vědeckým pracovníkem Prognostického ústavu ČSAV. Ve své vědecké práci se věnoval zejména makroekonomické problematice , inflaci a peněžní teorii a problematice ekonomických reforem

.Původně vycházel z keynesovské teorie , postupně však měl na jeho názorovou orientaci vliv friedmanovský monetarismus a další liberální teoretické koncepce. Dnes je předním českým liberálním ekonomem a věnuje se zejména problematice transformace české ekonomiky. Po rozpadu občanského fóra se stal v roce 1991 předsedou nově zformované Občanské demokratické strany. Již v prosinci 1989 se stal ministrem financí, stejnou funkci zastával i v nové federální vládě od června 1990, po volbách v roce 1992 stanul v čele vlády a od 1.1. 1993 se stal předsedou vlády samostatné České republiky. **Od března 2003 prezidentem ČR.**

Hlavní práce: Cesta k tržní ekonomice, O tvář zítřka , Ekonomická teorie a ekonomická reforma , Nemám rád katastrofické scénáře, Demontáž socialismu, Cesta k tržní ekonomice 2, Proč jsem konzervativcem ?, Rok – málo či mnoho v dějinách země ? , Česká cesta, ...

Mezi přední světové ekonomy zajisté patří jména jako :

Aftalion Albert – 1874 –1956 francouzský ekonom, profesor na Lilleské univerzitě, prokazoval na statistických údajích cyklický vývoj, výroby .

Akvinský Tomáš – 1225 – 1274 italský středověký učenec, představitel katolické scholastiky, na jeho ekonomické názory měl silný vliv Aristotelés , vytvořil koncepci spravedlivé ceny, která vyjadřovala etické názory katolické církve, zaujímal negativní postoj k obchodu, považoval jej za nutné zlo a zejména odsuzoval lichvu .

Allais Maurice Felix Charles – **1911** francouzský ekonom, nositel Nobelovy ceny za ekonomii v roce 1988, rozpracoval teoretické základy teorie celkové rovnováhy a ekonomie blahobytu, podal přesnou matematickou formulaci tržní rovnováhy a efektivity .

Arrow Kenneth John – 1921, americký ekonom, nositel Nobelovy ceny v roce 1972 za formulaci matematických podmínek umožňujících nalezení jediného řešení systému celkové ekonomické rovnováhy, stanovil podmínky nejistoty, ekonomii blahobytu, teorii růstu .

Becker Garry – 1930 , americký liberální ekonom, profesor ekonomie a sociologie na Chicagské univerzitě, nositel Nobelovy ceny v roce 1992 za aplikaci modelu racionální volby na růst obyvatelstva, na úlohu rodiny ve společnosti, na význam vzdělání, na zločinnost a na diskriminaci. Významně přispěl k rozvoji teorie lidského kapitálu, zobecnil novou ekonomickou rodinu, poskytuje standardní ekonomický výklad manželství .

Friedman Milton – 1912, americký ekonom, profesor na Chicagské univerzitě, zakladatel monetarismu . V roce 1976 se stal nositelem Nobelovy ceny za ekonomii za přínos k analýze spotřeby, k peněžní historii, rozpracoval teorii lidského kapitálu, jeho východiskem je představa o samoregulační rovnováze tržní ekonomiky, státní zásahy považuje za zdroj šoků, kriticky se stavěl ke keynesiánské teorii, vytvořil koncepci přirozené míry nezaměstnanosti .

Gossen Herman Heinrich – pruský úředník, 1810 –1858, předchůdce neoklasické ekonomie. Formuloval principy teorie mezního užítku.

Karel Marx – 1818 –1883, německý filozof, sociolog , historik a ekonom, který strávil díky svým politickým názorům většinu života v exilu . Od roku 1849 žil v Anglii. Ve spolupráci s Bedřichem Engelsem vybudovali historický a dialektický materialismus. Základem jsou vlastnické vztahy,

sociální revoluce, vývoj společnosti dle Marxe – otrokářství, feudalismus, kapitalismus, komunismus. Napsal knihu KAPITÁL.

Plátón – 427 –347 - před Kristem, řecký filozof, vytvořil uspořádání společnosti s komunistickými prvky – tak měli žít filozofové, kteří neměli mít žádný majetek.

Ricardo David – 1772 – 1823 , anglický ekonom, představitel klasické politické ekonomie, úspěšný burzovní spekulant a spoluzakladatel londýnského Klubu politické ekonomie .

Navázal na dílo A. Smithe , jeho pojetí předmětu a metody politické ekonomie převažovalo ve Velké Británii po celé 19. století. Snažil se vysvětlit cenovou tvorbu i rozdělování na bázi pracovní teorie hodnoty. Známy je zejména svou teorií pozemkové renty.

Samuelson Paul Anthony – 1915 , americký ekonom, profesor na Massachusetts Institute . V roce 1970 se stal nositelem Nobelovy ceny za ekonomii za přínos k teoretické a metodologické úrovni ekonomické teorie. Rozpracoval matematické nástroje ekonomické analýzy, teorii ekonomického růstu, teorii chování spotřebitele, teorii hospodářského cyklu .

Smith Adam - 1723 –1790 , skotský filozof, ekonom, profesor morální filozofie na Glasgowské univerzitě. Vytvořil první systematické pojednání o politické ekonomii . Hluboce věřil v přirozený řád , který podle něho existuje v přírodě, ale i ve společnosti. Politickou ekonomii se snažil vybudovat podle vzoru Newtonovy mechaniky. Zabýval se zdroji společenského bohatství, které vymezil jako produktivní práci a její produktivitu. Byl přesvědčen, že kapitalistická konkurence zabezpečuje nejefektivnější využívání existujících výrobních možností. Svou koncepcí „**neviditelné ruky trhu** „ se snažil vysvětlit, že zákony působící v rámci tržního mechanismu, v podmínkách, kdy jednotlivci sledují své vlastní zájmy a trh má konkurenční povahu , zajišťují nejefektivnější využívání ekonomických zdrojů. Smith byl ostrým kritikem merkantilismu a důsledným obhájcem liberalismu

Thuen Johann Heinrich – 1783 – 1850 , německý ekonom, odborník na zemědělskou problematiku, mecklenburský velkostatkář, byl průkopníkem prostorové ekonomie, analyzoval prostorové rozmístění zemědělské výroby, ukázal optimální rozmístění plodin s ohledem na vzdálenost trhu, navázal na Ricardovu teorii renty, aplikoval zákon klesajících výnosů, dospěl k teorii mezd .

Ve výčtu našich předních a světových ekonomů bych bezesporu mohla dále pokračovat , nebyla zde zmíněna jména T. Bati, H. Forda a mnoha dalších osobností, které jste jistě již někde slyšeli . Ve výše uvedeném jsou zmíněna jména těch, kteří v naší a ve světové ekonomii něco znamenala . K T. Baťovi a H. Fordovi se dostaneme v jiné části ekonomie a to v kapitole marketing, kde se vás pokusím seznámit s jejich zásadami a životopisem.

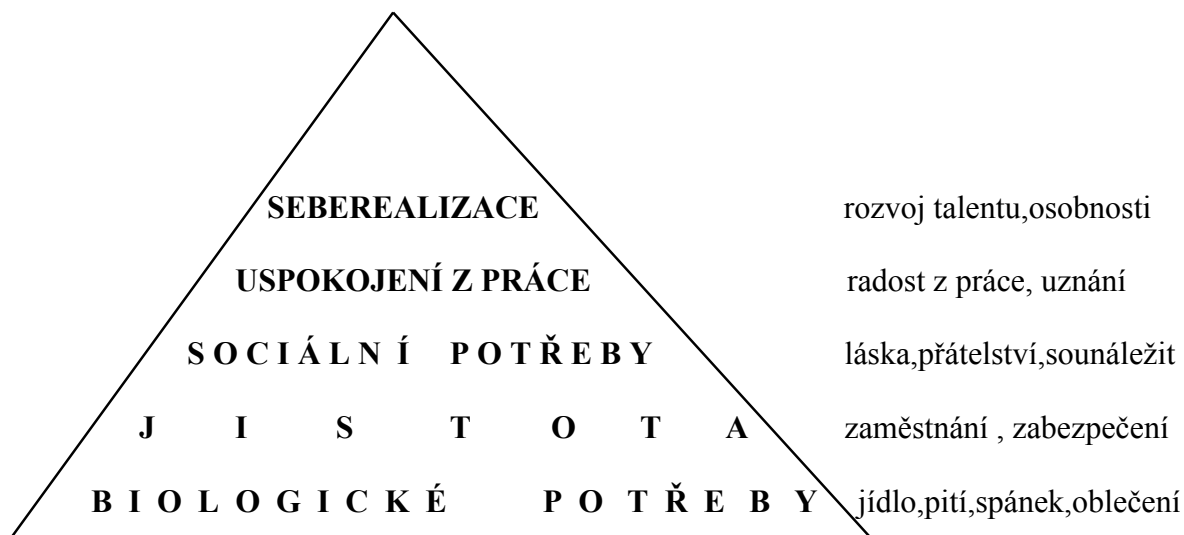
1.6. Základní ekonomické pojmy.

„Prvopočátek ekonomie lze chápat v lidských potřebách.“

V hovorovém a odborném jazyce se pojmy často odlišují. Proto je nutné je přesně charakterizovat a vymežit. Nelze pochopit ekonomii bez užití těchto pojmů. Tedy níže uvedené berte jen jako zlomek pojmů, které byste měli zvládnout k počátku studia. Opět doporučuji těm z vás, kteří to myslíte s ekonomikou vážně, abyste si základní pojmy doplnili o další, které naleznete v jakémkoliv ekonomickém odborném slovníku.

Vše, celá ekonomie začíná u lidských potřeb. Protože každý z nás hospodaří se svým časem, s jinými prostředky, může mít každý z nás jiné potřeby. Určitě se ale shodneme, že neohledně na rozdílnost a originalitu každého z nás máme i potřeby, které jsou společné nám všem.

• **POTŘEBY jsou projevem určitého nedostatku, tento nedostatek se musí odstranit .** Každý z nás přistupuje k potřebám podle jiných proporcí a důležitosti, málokterému je dopřáno uspokojit všechny potřeby. Pro praktické využití v hospodaření vytvořil Abraham Maslow teorii motivace, ve které rozdělil potřeby do pyramidy, potřeby rozdělil podle váhy, kterou mají pro člověka :

Stupně pyramidy stoupají od nižších k vyšším potřeb. Potřeby mohou být rozmanité, uspokojením jedné potřeby vzniká potřeba další.

Členění potřeb : a) **hmotné** - potřeba jíst, bydlet, oblékat se, auto, dům, šperky

b) **nehmotné** - přátelství, svoboda, kultura, hudba, vzdělání, sport ...

Hmotné potřeby jsou představovány hmotnými věcmi, statky. Nehmotné se dají osahat, je to něco, co obohacuje duši člověka

a) **zbytné**

b) **nezbytné**

U zbytných a nezbytných potřeb je uvádění příkladu trošičku zavádějící. Představte si, že pro mne je nezbytnou potřebou lék inzulín, pokud trpím diabetem, ale pro člověka, který je zdravý, je to potřeba zbytná. Toto členění je ošidné, protože nikdo není schopen určit, co je pro konkrétního člověka postradatelné a bez čeho se neobejde.

a) **individuální** – vzdělání, čokoláda, práce, divadlo, koncert ...

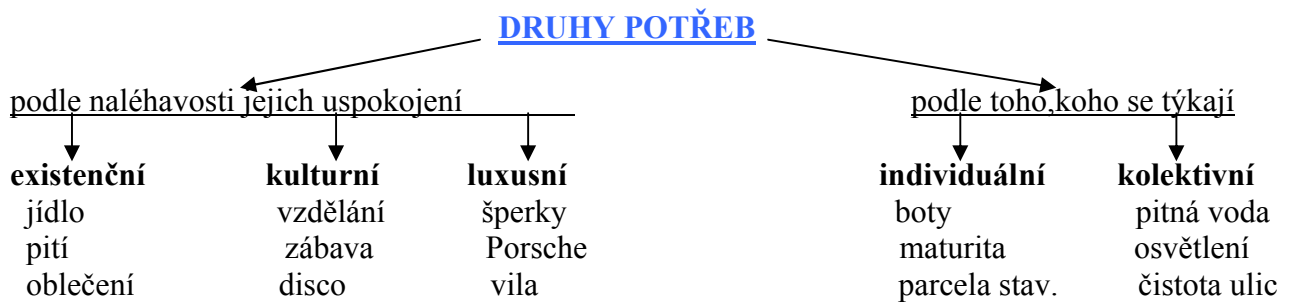
b) **kolektivní, sociální** – kvalitní životní prostředí, čistá voda, mír, osvětlení

Individuální potřeby jsou u každého z nás jiné, protože vychází z individuality a originality každého z nás. V tomto lze spatřovat i základ nedorozumění mezi lidmi a vážnou komunikaci. Kdyby všichni z nás měli stejné potřeby a přání, jak by bylo všechno nesmírně jednoduché. Ale v životě je to úplně jinak, jsme každý odlišný, máme jiné zájmy, výchovu, vnímání, a proto máme každý své vlastní individuální potřeby. U kolektivních nebo chcete-li sociálních potřeb je to trošičku jiné. My všichni ať chceme nebo ne žijeme ve společnosti, ve které platí jisté zákony a řád. Všechny nás společně spojují společenské potřeby, mimo již výše uvedených lze uvést prostor, mít děti, lékařskou péči, sociální péči, dobré hygienické podmínky.

a) **budoucí** - pro vás to může být maturitní zkouška, zdraví, láska, seberealizace

b) **současné** – tak v tuto chvíli, aby skončila hodina, protože máte hlad

Budoucí potřeby jsou ty, které očekáváme v budoucnu mohou souviset s vaším dalším vzděláním, prací, rodinou, ekonomickým vývojem v zemi, v EU. Současné potřeby jsou nynější, teď v tuto chvíli, např. napsat dobře test, nebo uzdravení maminky, mít nějakou korunku navíc, mít někoho rád. Jak sami vidíte, opět nelze v ekonomii vše jednoznačně zaškatulkovat, protože pro každého z nás mají věci trošku jiný význam. Jsme ovlivněni rodinou, kulturou, tradicemi, našim vzděláním a dalšími faktory. Členění potřeb nechápejte jako nutné rozdělení, ale spíše jako příklady, které se prolínají. Např. jídlo může být potřeba hmotná, současná, individuální a nezbytná. Doporučuji procvičit na svých příkladech a můžete vymyslet další hlediska členění potřeb.

D.cv, Uved'te u každého druhu potřeb, jak se projevuje jejich nedostatek.

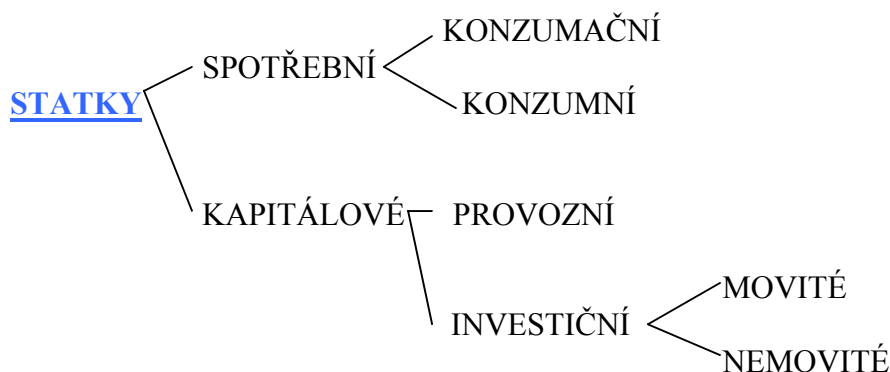
- **STATKY** . Potřeby jsou uspokojovány statky a službami. Jedná se zpravidla o výrobky, produkty, služby, pomocí kterých uspokojujeme potřeby. Tedy členění bude stejné jako u potřeb, jen vám jej doplním o další často užívané pojmy.

Členění :

- hmotné** - jídlo, byt, oblečení, šperky, peníze, stroje, materiál, nábytek
- nehmotné** – vlastnosti, dovednosti, znalosti, duševní výtvořiny člověka
- volné**- jsou ty, které se nachází volně v přírodě, voda, vzduch, světlo
- ekonomické**- ty si člověk musí vyrobit sám
- spotřební** - které slouží k bezprostřední spotřebě, potraviny, uhlí, mixer
- kapitálové** - které slouží k další spotřebě, látka, přize, stroj, uhlí k vyr. elektřiny
- nemovité** - jsou pozemky a budovy, vše co je spojeno pevným základem se zemí
- movité**- je vše ostatní mimo nemovitosti – auto, šperky, stroje...

Doplnila bych vysvětlení **spotřebních statků**. Jsou to ty, které používá kupující, spotřebitel k bezprostřední spotřebě, tedy končí v jeho domácnosti. Jsou to potraviny, ale také chladnička, televizor, nábytek, automobil, uhlí, pokud s ním topí ve svém kotli na uhlí, látka na šaty, které si maminka ušije. Vedle těchto statků jsou i **kapitálové**, ty se týkají podniků, firem, jedná se o vše, co se používá k výrobě, k další spotřebě, z čeho se vyrábí. Tak tedy látka, ale na šaty pro maminku, ale pro oděvní průmysl, uhlí, ne do kotle rodinného domu, ale k výrobě elektrické energie v elektrárnách.

Častou chybou bývá také nepochopení pojmů nemovitý a movitý majetek, statek. Tak tedy ještě jednou, **nemovitosti** jsou statky, které jsou spojeny pevným základem se zemí. Patří sem pozemky zemědělského půdního fondu, např. chmelnice, vinice, orná půda, loky, pastviny, stavební pozemky, ale také budovy, rodinné domy, chaty, vily, garáže, zemědělské objekty, podnikatelské stavby. Pod **movitým** majetkem si můžete potom představit vše ostatní, auta, stroje, výrobní linky, vybavení kanceláří.

- **SLUŽBY** jsou činnosti které uspokojují lidské potřeby. Jedná se o užitečné činnosti.

Členění :

- služby věcné – jako oprava obuvi, vymalování bytu
- služby osobní – působící přímo na naši osobu, léčba, úprava účesu

- **SPOTŘEBA** je samotný proces uspokojení potřeby. Jedná se o užití statků a služeb
- Dělíme ji **podle toho, k čemu se vytvořených statků užívá, tj., kde je spotřebováváme:**

a) spotřeba obyvatelstva – domácnosti – chléb, učebnice, spotřební zboží

b) spotřeba organizací – podniky – látka, uhlí ,materiál

Nebo **podle toho, jak dlouho nám některé věci slouží, zda opakovaně nebo se spotřebují najednou :**

a)spotřeba postupná – jde-li o opakované užití věcí

b)spotřeba jednorázová – jde-li o jednorázové užití

• **ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ** je charakterizována stupněm uspokojení potřeb obyvatelstva a úrovní podmínek za nichž jsou tyto potřeby uspokojovány. Zahrnuje :

- objem nakoupených statků a služeb obyvatelstvem
- objem veřejných statků a služeb sloužících obyvatelstvu
- úroveň sociálního zabezpečení,délku pracovní doby,kvalitu životního prostředí

Životní úroveň je v různých zemích různá a stále se mění. Z historického pohledu lze tvrdit, že životní úroveň stoupá, protože dnešní produkce statků a služeb je vyšší oproti minulosti.

Na životní úroveň mají vliv : - **peněžní příjem obyvatelstva**

- **ceny statků a služeb**

Platí obecná zásada : **Čím vyšší je výkonnost národního hospodářství , tím je vyšší životní úroveň.**

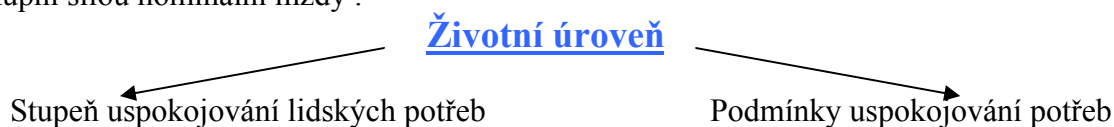
Ukazatelem životní úrovně jsou :

a) **nominální mzda**

b) **reálná mzda**

Nominální mzda – je určitý počet peněžních jednotek, které dostáváme za vykonanou práci.

Reálná mzda – je odrazem nominální mzdy, tedy co si za nominální mzdu můžeme pořídit, je dána kupní silou nominální mzdy .

Co se stane v případě zvýšení nominální mzdy ? Pozor na inflaci a nárůst cen statků a služeb .

Př. Průměrná nominální mzda pracovníka byla v roce 2 002 12 500 Kč, v roce 2003 se zvýšila na 15 200 Kč. Průměrný index cen spotřebního koše se zvýšil o 25%. Posuďte,zda se reálná mzda pracovníka snížila , či zvýšila !

Výpočet:

100%	12 500 Kč
x%.....	15 200 Kč

$$x:100 = 15\,200 : 12\,500$$

$$12\,500 x = 15\,200 \cdot 100$$

$$x = 1\,520\,000$$

$$x = 121,6 \%$$

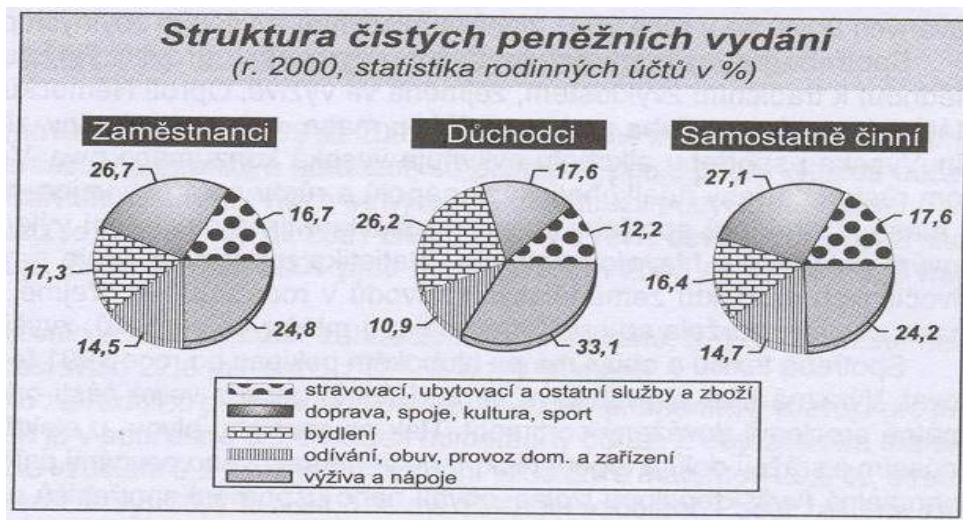
Nominální mzda se zvýšila o 21,6 %, což ještě neznamená nárůst reálné mzdy, která se musí posuzovat vzhledem k nárůstu inflace, tedy k indexu cen spotřebitelského koše.Ten vzrostl o 25 % z toho plyne , že cenový nárůst byl v porovnání s nárůstem nominální mzdy o 25 % - 21,6 % = 3,4%, to znamená , že se reálná mzda snížila v průměru o 3,4%.

V Ročence HN z roku 2002se můžete dočíst, že podle odhadů žije v ČR 3 mil 800 tisíc společně hospodařících domácností, v nichž žije 10 mil. 100 tisíc obyvatel. Zbývající část obyvatel žije v domovech důchodců, mládeže, svobodárnách. Co do struktury na 100 domácností připadá 56 domácností zaměstnaneckých, 9 samostatně činných, 5 domácností zemědělských a 30 domácností důchodců. Struktura výdajů domácností je charakterizována poměrně vysokým podílem výdajů na výživu, bydlení, osobní potřeby včetně léčebné péče.Na tyto nezbytné výdaje musí domácnost vydávat 40% všech svých výdajů. U domácností důchodců je to až 60%. Určitě se jedná o zajímavé údaje, doporučuji, abyste si ročenku dnes už roku 2003 pořídili a občas jí prolistovali.

Životní úroveň u nás průměrně vzrostla.Spotřeba obyvatelstva roste, nominální mzda se zvyšuje, na reálnou mzdu působí inflace, ale přesto se zvyšuje. Je třeba také podotknout, že nezaměstnanost

narůstá, což z hlediska posuzování životní úrovně není dobré. V současnosti činí 10,2% celorepublikově a regionálně, hovořím-li o Mostu je 21%.

Obrázky: Ročenka hospodářských novin 2002.

Tab. č. VI/35

Spotřeba potravin na obyvatele (v kg)

	1990	1993	1995	1996	1997	1998	1999	2000
maso (hodnota na kosti)	96,5	84,3	82,0	85,3	81,5	82,1	83,0	79,4
tuky a oleje	25,2	23,4	22,7	22,8	23,0	23,4	23,1	25,3
mléko, mléčné výrobky	256,2	190,1	187,8	199,2	195,2	197,1	207,3	214,1
vejce (ks)	340,0	318,0	290,0	276,2	311,0	319,0	297,0	275,0
obiloviny (hod. mouky)	114,9	118,2	115,7	113,8	107,9	104,9	104,0	104,7
cukr	44,0	38,9	38,9,0	39,5	39,1	37,6	37,1	36,1
brambory	77,9	84,0	76,5	77,2	76,0	76,1	75,9	77,0
zelenina (hod. čerstvá)	66,6	74,2	78,0	79,5	81,1	82,2	85,3	82,4
ovoce (hod. čerstvé)	59,7	72,7	72,1	73,5	71,5	72,5	75,6	75,0
alkoholické nápoje (l)	177,2	176,7	180,2	181,1	185,6	185,3	184,2	184,3
nealkoholické nápoje (l)	110,1	112,1	121,3	127,0	147,0	158,0	180,0	206,0

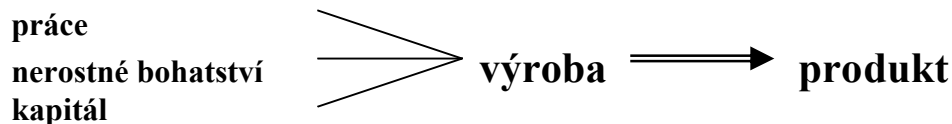
Tab. č. VI/36

Spotřeba průmyslového zboží na obyvatele

	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
šité a pletené prádlo (ks)	8,3	5,0	4,8	4,7	4,9	4,6	5,1	5,2
pletené svrchní ošacení (ks)	4,7	3,3	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,3
svrchní oděvy (ks)	2,3	1,6	1,5	1,4	1,5	1,6	1,5	1,4
punčochy a ponožky (páry)	11,5	9,8	9,5	10,5	10,1	9,6	9,0	9,8
obuv (páry)	5,1	2,8	2,7	3,1	3,0	3,1	3,0	2,7
plyn (m ³)	163,8	189,5	200,4	213,0	256,0	248,7	251,5	253,2
elektrina (kWh)	928,0	1104,0	1276,0	1437,0	1552,0	1505,0	1409,0	1366,2

D.cv. Zadat alespoň čtyři úlohy na nominální a reálnou mzdu .

- **HOSPODÁŘSKÝ PROCES** je tvořen souhrnem výroby, rozdělování, směny a spotřeby. Vysvětlíme tyto jednotlivé pojmy.
- **VÝROBA** převážná část statků se musí vyrobit. **Výroba je činnost, při které člověk přetváří přírodu ve statky za použití činitelů výroby.** Výrobu může provádět jednotlivec nebo výrobní firmy. K výrobě jsou třeba **3 výrobní faktory – činitele výroby : práce, nerostné bohatství, kapitál.**

- **PRÁCE** je cílevědomá lidská činnost vytvářející statky a služby. Může být duševní, fyzická.
 - **PRACOVNÍ SÍLA** je souhrn fyzických a duševních schopností člověka konat práci, práce je vzácný výrobní zdroj, ne každý může pracovat. **Cena pracovní síly na trhu práce je nazývána MZDOU.**
 - **PŘÍRODNÍ ZDROJE** jedná se především o půdu, nerostné bohatství.
 - **ROZDĚLOVÁNÍ** je vytvoření podílů jednotlivců a kolektivů na celospolečenské výroby. V tržní ekonomice se rozdělování provádí na základě nabídky a poptávky. Jeden z nástrojů rozdělování je mzda.
 - **SMĚNA** nebo – li oběh, zahrnuje všechny činnosti, které se uskuteční po ukončení výroby až do předání výrobků spotřebiteli, tzn. doprava, skladování, evidence, prodej ...
- Hospodářský proces se neustále opakuje – **REPRODUKUJE** .

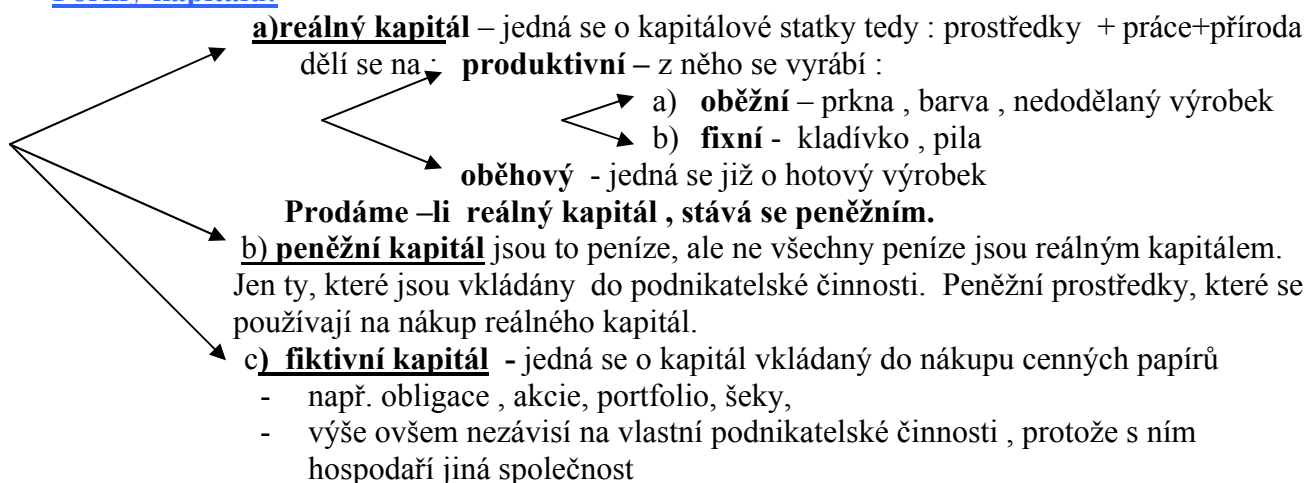
- **REPRODUKCE** je opakovaný proces, používaný např. ve výrobě. Reprodukce může být :
 - prostá – objem výroby se nemění
 - zúžená – dochází k poklesu objemu průmyslové výroby
 - rozšířená – rozšiřuje se výroba

Reprodukce hospodářského procesu se dá znázornit na křivce vývoje národního hospodářství , kterou charakterizují následující etapy : dno, expanze, vrchol a recese. Bylo již zmíněno u ekonomických teorií.

Obrázek: Cyklický vývoj národního hospodářství

- **KAPITÁL** jedná se o finanční prostředky (akumulované úspory), sloužící k nabytí majetku. Jsou to úspory přeměněné v investice. **Kapitál** jako výrobní faktor je zdroj pro pořízení hmotných statků. Je předmětem obchodu na kapitálovém trh. **Cenou kapitálu je úrok. Kapitál** jsou takové peníze, které nám v budoucnu přinesou více peněz.

Formy kapitálu:

Kapitál můžeme dělit také z hlediska obsahu jeho působení :

1. **kapitál průmyslový** – kapitál , který působí ve sféře průmyslu a jeho konkrétní realizací je zisk
2. **kapitál obchodní** - jeho realizací je obchodní zisk , vzniká při obchodování
3. **kapitál zápůjční** - jeho konkrétní realizací je úrok

- **PENÍZE** jsou zbožím. Jsou všeobecným ekvivalentem pro veškeré zboží a služby. Ztělesňují lidskou práci. Vyjadřují výrobní vztah mezi výrobcí zboží.

- **STRUKTURA NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ**

národní hospodářství členíme na sektory :

- a) **primární** – prvovýroba, obdělávání půdy, zemědělství, lesy, těžba
 - b) **sekundární** – zpracovatelský průmysl, stavebnictví, výroba hmotných statků
 - c) **terciální** – služby, doprava, spoje, obchod , výzkum , škola , kultura,
- **DĚLBA PRÁCE** - rozdělení pracovních činností mezi jednotlivce a skupiny lidí
 - může být, podniková, mezipodniková, národní , mezinárodní ...
 - **KOOPERACE** – spolupráce při vytváření statků a služeb
 - **SPECIALIZACE** – zaměření jednotlivců či skupin na určitou práci
 - **NEZAMĚSTNANOST** – je stav, kdy nabídka pracovních příležitostí je menší než poptávka po pracovních příležitostech, platí to i opačně

nezaměstnaný je člověk, který je evidován na úřadu práce , aktivně shání práci, chtěl by pracovat , ale z důvodů velké nezaměstnanosti se mu práci nedaří nalézt

TYPY a důvody NEZAMĚSTNANOSTI :

- **přirozená, dobrovolná** – počet nezaměstnaných je menší než počet volných pracovních míst
- **nedobrovolná** – počet nezaměstnaných je absolutně větší než počet volných pracovních míst
- **frikční** – vzniká v důsledku špatné informovanosti nezaměstnaných a volných pracovních místech
- **strukturální** – profesní struktura nabídky pracovních sil je různá od poptávky
- nezaměstnanost by se měla řešit – rekvalifikací, podpůrnými prostředky státu
- **VLASTNICTVÍ** – je právo jednotlivce, či skupiny užívat, držet ve své moci své statky a vyžadovat je od toho kdo je neprávem zadržuje
 - vlastnictví může být, státní, soukromé, osobní, obcí a měst – municipální ,
 - politických stran
- **UŽITEČNOST** – je vhodnost předmětu k nějaké chtěné činnosti
- **TRH** – je společenské uspořádání směny zboží
 - je místo, kde se setkává nabídka s poptávkou
 - může být : místní, funkční , zboží, práce, finanční , cenných papírů, komoditní .
- **NABÍDKA** – je množství statků a služeb, které jsou ochotni prodávající nabídnout za určitou cenu
- **POPTÁVKA** – je množství statků a služeb, které jsou kupující ochotni koupit za určitou cenu
- **MZDA** – je cenou práce, důchod, za který si lidé nakupují potřebné statky a služby
 - finanční ohodnocení za vykonanou práci
- **ÚROK**- cena půjčených peněz, je to cena za to, že někdo dočasně používá peníze banky
- **FUNKCE TRHU** - **přenášejí informace** – prostřednictvím cen
 - **stimulující** – podněcují ekonomické činnosti
 - **rozdělují důchody**
- **FINANČNÍ TRH** - zprostředkuje za úplatu přesuny peněžních prostředků
Člení se na : peněžní a kapitálový, kdy peněžní trh řeší peněžní toky a kapitálový trh se zabývá operacemi s cennými papíry.
- **CENA** – vzniká vzájemným působením prodávajících a kupujících. Cena je informace o nákladech. Na základě ceny podnikatelé vypočítávají své výnosy.
- **AGREGÁTNÍ DŮCHOD** – makroekonomická (státní) veličina, která měří výkon ekonomiky za určité období, za jeden rok (je opakem dílčí)
- **AGREGÁTNÍ NABÍDKA** – vyjadřuje celkovou nabídku všech zboží a služeb v ekonomice za období 1 roku (všech výrobků a služeb, které nabízí firmy

- **AGREGÁTNÍ POPTÁVKA** - je součet poptávky individuálních spotřebitelů, firem. (je to poptávka po konkrétní věci = dílčí, všechny poptávky nás a firem, celková poptávka = poptávka všech kupujících)
- **AKCEPT** = souhlas, písemné přijetí cizí směny (dluhopisu), forma platebního styku (akceptovat = souhlasit, přijmout podmínky)
- **AKCIE** - cenný papír, podíl na jejím zisku se nazývá DIVIDENDA.
- **AKCIOVÁ SPOLEČNOST** - kapitálová obchodní společnost, má právní dodatek a. s. (emituje akcie, je to kapitálová společnost, která vzniká za účelem hromadění většího majetku, kdežto osobní společnost vzniká za účelem získání osob;
- **AKTIVA** - přehled o stavu hospodářských prostředků (majetku), levá strana rozvahy.
- **AMORTIZACE** - opotřebení DHM, splácení dluhu. Může být fyzická a morální (zastaralý stroj).Příkladem fyzického opotřebení je nepřesnost stroje, rozbití.V případě morální amortizace se jedná o zastaralost .
- **AUKCE** - zvláštní druh trhu řízený licitátorem.
- **BANKA** - podnik, v němž se provádí peněžní operace.
- **BANKOVKA** - druh úvěrových znaků peněz, vydávaných emisní bankou, ČNB a.s.
- **BÁRTER** - výměnný obchod bez použití peněžních prostředků.
- **BONIFIKACE** - náhrada, dobropis, prémie, sleva.
- **BROKER** - dohodce, který uzavírá obchody a působí většinou na burze.
- **BURZA** - místo, kde se podle stanovených pravidel obchoduje se zbožím nebo cennými papíry (může být např. zbožová)
- **CENA** - je to suma peněz, která musí být předána výměnou za výrobek nebo službu
- **CLO** - veřejná dávka, kterou vybírá státní orgán (celnice) při přechodu zboží přes hranice.
- **CREDIT** - úvěr, půjčka
- **DAŇ** - povinná a nenávratná platba do státního rozpočtu
- **DAELAR též JOBBER** - osoba, která provádí obchody na burze (zprostředkovatel obchodu)
- **DEFLACE** - snižování peněz z oběhu, opak inflace.
- **DUMPING** - soubor měnových opatření usnadňující vývoz a znesnadňující dovoz.
- **ECU** - Evropská měnová jednotka, užívaná v ES (v zemích EU se s ním obchodovalo před zavedením EURA.
- **EXTERNALITY** - nechtěné vedlejší efekty výroby nebo spotřeby.
- **FAKTURA** - účetní daňový doklad dvou účastníků směny.
- **FINANCOVÁNÍ** - používání peněžních fondů ke krytí potřeb ekonom. subjektů.
- **FISKÁLNÍ POLITIKA** - daňová nebo rozpočtová politika státu (týká se daní).
- **FÚZE** - splynutí, spojení dvou nebo několika podniků (úsilí, způsob vzniku firmy)
- **HYPOTÉKA** - zástava nemovitostí (úvěr).
- **INFLACE** - složitý projev ekonomické nerovnováhy, symptomem je vzestup cen.Vzniká v důsledku cenové liberalizace.

- **INSOLVENTNOST** - nesolventnost, stav, kdy subjekt není schopen platit své závazky, nemá peníze.
- **INVENTARIZACE** - souhrn činností, jimiž se kontroluje věcná správnost účetnictví.
- **KONVERTIBILITA MĚNOVÁ** - směnitelnost za zahraniční měnu může být vnitřní a vnější.

- **KVITANCE** - písemné potvrzení o tom, že dluh byl zcela nebo zčásti splněn.
- **LEASING** - forma dlouhodobého pronájmu s možností odkoupení věci.
- **LIBERALIZACE CEN** - volná tvorba cen, uvolnění cen směrem nahoru a dolů.
- **OBĚŽNÉ PROSTŘEDKY** - zásoby, peníze, pohledávky.
- **ODPISY** - peněžní vyjádření postupného snižování HIM
- **PASÍVA** - pojem užívaný v účetnictví k označení zdrojů majetku, je to název pravé strany rozvahy
- **PENÍZE** - univerzální zboží, ekvivalent k vyjadřování cen
- **POHLEDÁVKY** - právo fyzické nebo právnické osoby požadovat na dlužníkovi plnění určitého závazku
- **PROKURISTA** - fyzická osoba, které obchod. spol. udělila zvláštní plnou moc, kterou s zmocňuje ke všem právním úkonům společnosti.
- **PROVIZE** - druh odměny za zprostředkování obchodu.

Testovací otázky a úlohy k probranému učivu kapitoly č.1.

- **Základní ekonomické pojmy o odpovězte si.**

1. Potřeba.	1. Statek.
2. Příklady spotřebních a volných statků.	2. Příklady současné a sociální potřeby.
3. Movitosti.	3. Nemovitost.
4. Investice	4. Předměty dlouhodobé spotřeby
5. Spotřeba	5. Typy spotřeby
6. Životní úroveň	6. Nominální a reálná mzda
7. Reálný kapitál.	7. Peněžní a fiktivní kapitál.
8. Cyklický vývoj NH.	8. Co je realizací zápůjčního kapitálu ?
9. Členění pracovních procesů	9. Členění nepracovních procesů
10. Hodnoty zboží	10. Typy reprodukce
11. Funkce peněz.	11. Formy peněz
12. Inflace	12. Deflace
13. Revalvace	13. Devalvace

- **Tyto základní ekonomické pojmy je potřeba znát, samozřejmě můžete použít řadu ekonomických slovníků, které vám trh nabízí a případně doplnit učivo.**

Měnový kurz, akcie, šek, směnka, dělba práce, hospodaření, hospodárnost, spotřeba, agregátní nabídka, agregátní poptávka, aktiva, pasiva, banka, aukce, amortizace, akcept, burza, cena, clo, credit, daň, dealer, dumping, ECU, faktura, financování, náklady příležitosti absolutní výhoda, konvertibilita, leasing, inflace, cenová liberalizace, nemovitosti., životní úroveň, formy peněz, deflace, emisní ážio, revalvace, typy reprodukce, členění nepracovních procesů, reálný kapitál, spotřeba, potřeba, výroba, statek, typy spotřeby, devalvace, deflace, emisní ážio, členění nepracovních procesů, reálný kapitál, příklady předmětů dlouhodobé spotřeby, hospodářský proces, čím se měří úrodnost půdy, životní úroveň, příklady specifických ekonomických zákonů, formy peněz, funkce peněz, zúžená reprodukce ...

- **Opakovací test , zkuste si, co jste se naučili, zakroužkujte jednu nebo více možných správných odpovědí.**

1.Stimulující funkce trhu je představována:

- a)rozdělováním důchodů jednotlivým subjektům
- b)podněcováním ekonomických činností státu
- c)přenášením informací

2.Mzda je:

- a)cenou práce
- b)je důchodem
- c)úrok z půjčených peněz

3.Cenou rozumíme:

- a)důchody,za které si lidé kupují spotřební statky
- b)informaci o nákladech daného statku
- c)nepřímé vyjádření nákladů příležitosti statků

4.Specializací se :

- a)zvyšuje výkonnost výroby
- b)snižuje výkonnost výroby
- c)výroba zůstává stejná

5.Výrobky jsou:

- a)vzácné zdroje
- b)vázané statky
- c)volné zdroje

6.Činitele výroby jsou:

- a)práce a suroviny
- b)suroviny,kapitál a lidská práce
- c)výrobní faktory
- d)vstupy výroby

7.Užitečností výrobku rozumíme:

- a)právo jednotlivce
- b)užitnou hodnotu výrobku
- c)vhodnost výrobku k nějaké činnosti

8.Posunutí hranice produkčních možností doleva znamená:

- a)recesi
- b)ekonomický růst
- c)expanzi

9.Výrobní zdroje,peníze a čas jsou:

- a)vázané zdroje
- b)vzácné zdroje

10.Nárůst nominální mzdy o 10% a současný nárůst inflace o 9% znamená:

- a)pokles reálné mzdy
- b)zvýšení životní úrovně
- c)nárůst reálné mzdy

11.Finanční trh dělíme na :

- a)reálný a fiktivní
- b)peněžní a kapitálový

12.Lze tvrdit,že lidská práce je vzácná?

- a)ano
- b)ne

Ekonomický test -1- tyto testy může použít vyučující.

- 1.Co je to ekonomika? Položte si alespoň 4 otázky mikroekonomiky.
- 2.Předmět ekonomie.
- 3.Jak studovat ekonomii?
- 4.Podstata direktivní ekonomiky.
- 5.Uved'te alespoň 3 ekonomické aktuality.
- 6.Co je to makroekonomika? Položte si alespoň 4 otázky makroekonomické.
- 7.Ekonomické myšlení a základní proudy v ekonomickém myšlení.
- 8.Ekonomické cíle státu.
- 9.Podstata smíšené ekonomiky.
- 10.Uved'te alespoň 3 ekonomické aktuality.

Ekonomický test - 2

- Zakreslete libovolné dva ekonomické subjekty a popište tržní vztahy mezi nimi.
- Definujte úrok.
- Jakou úlohu hraje v národním hospodářství banka ?
- Co je to diskontní sazba a co se stane v případě jejího snížení ?
- Čím se zabývá mikroekonomika ,jaké otázky si klade ?

Ekonomický test - 3

- 1.Pozitivní a normativní myšlení v ekonomice .
- 2.Ekonomické cíle státu – vypište.
- 3.Co je základním ekonomickým problémem?
- 4.Podstata příkazového systému.
- 5.Vysvětlete selhání trhu.
- 6.Doplňte typy systému k jednotlivým státům :
 - Kambodža
 - Itálie
 - ČR
 - Kuba
 - Černošské kmeny ve střední Africe

Ekonomický test - 4

- 1.Kdo je autorem „ neviditelné ruky trhu „ , zařaďte jej do ekonomické teorie.
- 2.Podstata merkantilismu a jeho členění .
- 3.Představitelem jakých ekonomických teorií jsou :
 - Colbert
 - Gossen
 - Friedman
 - Clark
- 4.V čem spatřují tvorbu bohatství fyziokraté ?
- 5.Tři typické rysy teorie mezního užítku a dva zákony této teorie .
- 6.Podstata utopického socialismu a marxismu .
- 7.Kdo to byli neoklasici ?
- 8.Podstata keynesiánské teorie .

Ekonomický test - 5

- 1.V čem spatřují tvorbu bohatství fyziokraté ?
- 2.Tři typické rysy teorie mezního užítku a dva zákony této teorie .
- 3.Podstata merkantilismu a jeho členění .
- 4.Kdo je autorem „ neviditelné ruky trhu „ , zařaďte jej do ekonomické teorie :

- 5.Kde lze spatřovat prvopočátky ekonomické teorie .
- 6.Představitelem jakých ekonomických teorií byli : Colbert , Gossen , Friedman a Clark ?
- 7.Kdo to byli neoklasici ?
- 8.Podstata keynesiánské ekonomické teorie .
- 9.Podstata utopického socialismu a marxismu.
- 10.Ekonomická aktualita .

Ekonomický test - 6

Zjistěte, co se stalo s reálnou mzdou.

Doporučuji tyto úlohy po matematickém výpočtu ekonomicky analyzovat spolu s vyučujícím.

- V roce 2002 činila nominální mzda 12 000 Kč. V dalším roce došlo k jejímu navýšení o 1500 Kč. Také došlo k nárůstu cen o 6% .
Diskutujte, co se stalo s reálnou mzdou a kupní silou občanů?
- V roce 2002 činila nominální mzda 15 000 Kč . V roce 2003 došlo k jejímu snížení 2 500 Kč . Současně vzrostl index spotřebitelských cen o 12 % . Jak se tato situace projeví v běžné domácnosti ?
- V roce 2002 činila nominální mzda 11 000 Kč . V roce 2003 došlo k jejímu snížení na 10 000 Kč. Současně se snížily ceny o 8 % . Co tato situace způsobí v národním hospodářství ?

Ekonomický test – 7- vyberte možné správné odpovědi.

1. Co , které události v minulosti , ale i nyní výrazně ovlivnily a ovlivňují vývoj ekonomických teorií.

2.Kdo je autorem pojmu „ neviditelná ruka trhu „ ?

- H. Gossen
- Colbert
- A.Smith
- D.Ricardo

3.Která ekonomická teorie dokazuje , že bohatství společnosti se vytváří ve výrobě , tedy v tehdejší době v zemědělství ?

- colbertismus
- merkantilismus
- fyziokraté
- klasická ekonomie anglická

4.Institucionalismus je ekonomická teorie , která :

- očekávala osvícení kapitalistů
- jejím představitelem byl T. Veblen
- klade důraz na důležitost úřadů a cyklického vývoje národního hospodářství
- klade důraz na samoregulační funkci peněz

5.Která ekonomická teorie zavádí princip vzácnosti :

- fyziokraté
- monetarismus
- teorie mezního užitku
- rakouská škola

6.Co je to hedonistický přístup a kdo je autorem ?

7.Přřiďte ke jménům ekonomickou teorii :

- K. Menger –
- H. Gossen –
- Marshall –

- J. Keynes –
- M. Friedman –
- R. Owen –

8. Napište jeden ze zákonů teorie mezního užítku.

9. Číslem označte pořadí historického vývoje od nejstaršího k nejmladšímu období :

- A. Smith –
- T. Akvinský –
- V. Klaus –
- K. Marx –

10. Který z českých ekonomů oddělil českou měnu od rakousko – uherské :

- K. Engliš
- Bráf
- Rašín
- F.L. Chleborád

11. Který z českých ekonomů zavedl ekonomickou terminologii :

- A. Bráf
- J. Kaizl
- J. Macek
- V. Kadlec

12. Vypište alespoň 4 světové ekonomy držitele Nobelovy ceny za ekonomii .

Shrnutí: přišla chvíle, kdy můžeme shrnout naše znalosti a dovednosti první kapitoly. Nezapomeňte na to, že ekonomie se nedá naučit bez vašeho aktivního přístupu, bez sledování zpravodajství, čtení denního tisku. Nenutím vás vysedávat u televizorů, jen chci, abyste na sobě pracovali a byli aktivní, abyste si vytvářeli svůj názor na svět s pomocí vašich znalostí. Nyní jste zvládli řadu ekonomických pojmů, je to začátek, tak je používejte a nahraďte jimi hovorový jazyk.

Tak například, místo toho, abyste řekli: „že výroba vyrábí výrobky“, můžete použít řadu jiných odborných vyjádření: „výroba je činnost, jejímž výsledkem je výrobek“, nebo : „pod výrobní činností si představíme přetváření nerostného bohatství pomocí pracovní síly a kapitálu v užitečné věci „. Vyjádření mohou být i vaše, ale je nutné, abyste se vyjadřovali odborně a to platí pro celé studium.

Po této kapitole byste měli chápat rozmanitost a členění potřeb s aplikací na příkladech. Znáte výrobní faktory, rozdíl mezi hospodárností a nehospodárností. vědět, v čem spočívá vzácnost a možnost volby.

Slovníček :

česky	anglicky	německy
- ekonomický problém	- Economic problem :	- Okonomisches problem:
co, jak, pro koho	what, how, for whom	was, wie, fur wen
- ekonomický systém	- Economic systém	- Wirtschaftssystem
- hospodářská politika	- Economic policy	- Wirtschaftspolitik
- kapitál	- Capital	- Kapital
- liberalizace cen	- Prices liberation	- Preis Liquiditat
- makroekonomická rovnováha	- Aggregate balance	- Makrookonomisches Gleichgewicht
- neoklasická ekonomie	- Neoclassical economics	- Neoklassische Okonomie
- sociální politika	- Social policy	- Sozialpolitik
- trh práce	- Labour market	- Arbeitsmarkt
- úvěr	- Credit	- Kredit